

บทที่ 4

ผลการทดลองและวิจารณ์ผลการทดลอง

การหาสภาวะที่เหมาะสมในการศึกษาการผลิต และสมบัติของเจลลาตินจากหนังวัวจากอุตสาหกรรมเครื่องหนัง เริ่มจากการศึกษาองค์ประกอบทางเคมีของหนังชนิดต่างๆ เพื่อคัดเลือกชนิดหนังที่เหมาะสม การศึกษาการปรับสภาพเพื่อหาความเข้มข้นของสารละลายต่างๆที่เหมาะสม การศึกษาความเข้มข้นของสารละลายกรดที่เหมาะสมสำหรับสกัดเจลลาติน การศึกษาสภาวะอุณหภูมิและเวลาที่ใช้ในการสกัดเจลลาตินรวมถึงการปรับปรุงคุณภาพเจลลาติน จากนั้นทำให้แห้งและนำเจลลาตินผงมาวิเคราะห์ผลของความชื้นสัมพัทธ์ และอุณหภูมิในการเก็บรักษาต่อสมบัติของเจลลาติน และการศึกษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์เยลลี่รสส้มที่นำเจลลาตินที่ผลิตได้มาเป็นส่วนผสม

4.1 องค์ประกอบทางเคมีของหนังวัว

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของหนังวัวชนิดต่างๆ (ตารางที่ 4.1) พบว่า หนังวัวขาวซีมีปริมาณโปรตีนสูงสุดเท่ากับ 67.63% ($P \leq 0.05$) หนังวัวขาวบีและซีมีปริมาณความชื้นไม่แตกต่างกัน ในขณะที่หนังวัวขาวดำมีปริมาณเถ้าสูงที่สุดเนื่องจากเป็นหนังชั้นล่างสุดซึ่งประกอบด้วยชั้นไขมันและพังผืด (อนันต์, 2520) และมีปริมาณเศษตะกอนและสิ่งตกค้างอยู่มากจากกระบวนการปรับสภาพหนังจากโรงงาน

ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบทางเคมีของหนังวัวชนิดต่างๆ

วัตถุดิบ	องค์ประกอบทางเคมีโดยประมาณ (% น้ำหนักเปียก)			
	ความชื้น	ไขมัน	เถ้า	โปรตีน
หนังวัวขาวบี	76.05 ^a ± 0.15	4.78 ^c ± 0.06	8.32 ^b ± 0.03	64.01 ^b ± 0.12
หนังวัวขาวซี	76.01 ^a ± 0.13	14.67 ^b ± 0.30	7.97 ^c ± 0.13	67.63 ^a ± 0.36
หนังวัวขาวดำ	72.90 ^b ± 0.14	26.69 ^a ± 0.47	34.03 ^a ± 0.19	32.98 ^c ± 0.53

หมายเหตุ: แสดงข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดลอง 3 ซ้ำ
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตามแนวตั้ง ตัวอักษรที่แตกต่างกันแสดงว่า ค่าเฉลี่ยแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

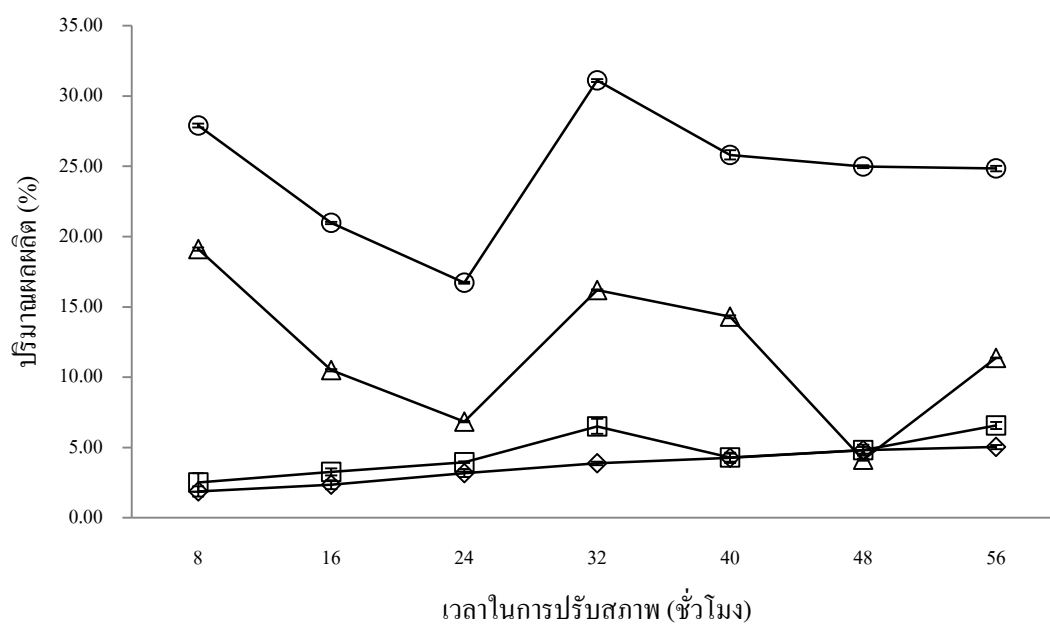
เมื่อพิจารณาจากปริมาณไขมันพบว่า หนักรวักวามีปริมาณไขมันน้อยที่สุด ($P \leq 0.05$) เนื่องจากเป็นหนังสือกลางซึ่งประกอบด้วยโปรตีน เส้นใยและเนื้อเยื่อเกี่ยวพันมากกว่าหนังสืออื่นๆ (อนันต์, 2520) ทำให้มีปริมาณไขมันน้อยและปริมาณโปรตีนมาก หนักรวักวามีจึงถูกเลือกเป็นวัตถุดิบในการศึกษาต่อไป

4.2 การปรับสภาพหนักรวัก

การแช่หนักรวักโดยใช้สารละลายต่าง 2 ชนิด คือ สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์และสารละลายแคลเซียมไฮดรอกไซด์ที่มีความเข้มข้น 1.5% และ 3% เป็นเวลา 8, 16, 24, 32, 40, 48 และ 56 ชั่วโมง มีผลทำให้สารละลายต่างเปลี่ยนจากสารละลายใสเป็นสีเหลืองขุ่น และมีสีเข้มขึ้นตามระยะเวลาในการแช่หนักรวัก โดยสามารถสังเกตเห็นเศษตะกอนหลุดออกมา หนักรวักที่แช่อยู่มีการพองตัว และมีน้ำหนักเพิ่มขึ้น เนื่องจากสารละลายต่างทำปฏิกิริยากับพันธะเพปไทด์ของคอลลาเจน ทำให้พันธะไฮโดรโฟบิกและพันธะไฮโดรเจนของคอลลาเจนคลายออกจากกันน้ำจึงสามารถซึมเข้าไปจับกับโมเลกุลที่มีขั้วของคอลลาเจนได้ (ณรงค์, 2538) ทำให้หนักรวักมีลักษณะพองตัว และมีน้ำหนักเพิ่มมากขึ้น หลังจากนั้นนำหนักรวักที่ผ่านการปรับสภาพสกัดด้วยสารละลายกรดอะซิติกและทำให้แห้ง จนกระทั่งได้เจลาตินผงและนำมาวิเคราะห์ปริมาณผลผลิตและความแข็งแรงเจล

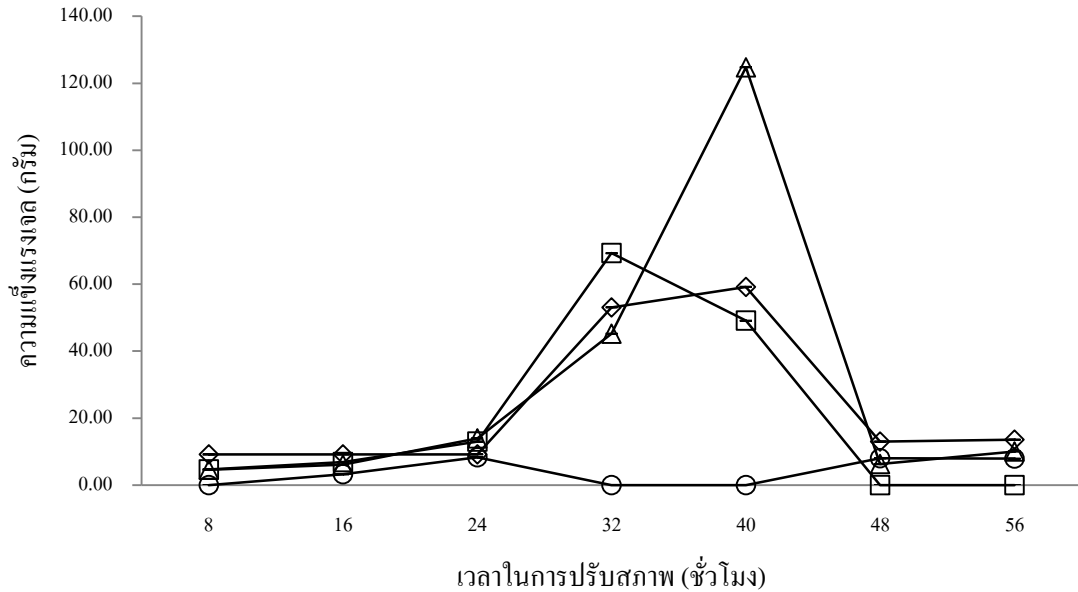
จากการศึกษาปริมาณผลผลิตของเจลาตินที่ได้จากหนักรวักที่ผ่านการปรับสภาพด้วยสารละลายต่างชนิดต่างๆ (ภาพที่ 4.1) พบว่า การปรับสภาพหนักรวักด้วยสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่มีความเข้มข้น 3% เป็นเวลา 32 ชั่วโมงนั้น ให้ปริมาณผลผลิตสูงที่สุดถึง 31.10% ($P \leq 0.05$) เนื่องจากกระบวนการปรับสภาพหนักรวักก่อนการสกัด ทำให้เส้นใยของหนักรวักเกิดการพองตัวจากการคลายตัวของโปรตีนด้วยการทำลายพันธะนอนโควาเลนต์ ทำให้คอลลาเจนพร้อมต่อการสกัด (Stainsby, 1987) ช่วยให้การสกัดเจลาตินได้ปริมาณผลผลิตเพิ่มมากขึ้น

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 4.1 ปริมาณผลผลิตของเเลตตินที่สกัดจากหนังวัวที่ผ่านการปรับสภาพหนังด้วยสารละลาย 1.5% NaOH (△), 3% NaOH (○), 1.5% Ca(OH)₂ (◇) และ 3% Ca(OH)₂ (□)

จากการศึกษาในด้านความแข็งแรงเจล ดังแสดงในภาพที่ 4.2 (ผลการทดลองและการวิเคราะห์ทางสถิติแสดงในภาคผนวก ตารางที่ ก-1) พบว่า ค่าความแข็งแรงของเจลมีค่าสูงสุดเมื่อปรับสภาพหนังด้วยสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ความเข้มข้น 1.5% เป็นระยะเวลา 40 ชั่วโมง โดยมีค่าความแข็งแรงของเจลถึง 123.87 กรัม รองลงมาคือ การปรับสภาพในสารละลายแคลเซียมไฮดรอกไซด์ 3.0% นาน 32 ชั่วโมง โดยมีความแข็งแรงเจลเท่ากับ 67.23 กรัม ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) ในขณะที่การปรับสภาพด้วยสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่ความเข้มข้น 3.0% ทำให้ได้ปริมาณ โปรตีนและความแข็งแรงของเจลน้อยที่สุด สภาวะความเข้มข้นของไอออนที่สูงจะมีผลทำให้โครงสร้างเเลตตินถูกทำลายมากขึ้นเนื่องจากสภาวะกรดหรือด่างมากเกินไป ซึ่งส่งผลให้เกิดการเสียหายของโปรตีนได้มากขึ้น (Ward, 1977) ซึ่งตรงกับรายงานของ Ockerman และ Hansen (1988) ซึ่งกล่าวว่าสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่ความเข้มข้นสูงเกินไปจะมีผลทำให้โครงสร้างคอลลาเจนในหนังถูกทำลาย เกิดการฟองตัวที่มากเกินไปของวัตถุดิบ และเกิดการเสียหายซึ่งไม่เหมาะที่จะนำไปผลิตเเลตติน

ภาพที่ 4.2 ความแข็งแรงเจลาตของเจลาตินที่สกัดจากหนังวัวที่ผ่านการปรับสภาพหนังด้วยสารละลาย 1.5% NaOH (△), 3% NaOH (○), 1.5% Ca(OH)₂ (◇) และ 3% Ca(OH)₂ (□)

ถึงแม้ว่าสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์และสารละลายแคลเซียมไฮดรอกไซด์เป็นต่างแก็เหมือนกัน และมีสมบัติอื่นๆ เช่น ความหนาแน่นใกล้เคียงกันมาก แต่แตกต่างกันในด้านความสามารถในการละลายน้ำอย่างชัดเจน โดยสารโซเดียมไฮดรอกไซด์สามารถละลายในสารละลายที่เป็นน้ำได้ถึง 111% ในขณะที่สารแคลเซียมไฮดรอกไซด์สามารถละลายได้เพียง 0.2% (NIOSH, 2016) จึงทำให้สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่มีประสิทธิภาพสามารถสกัดเจลาตินออกมาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และให้ค่าการทดลองที่ดีกว่าสารละลายแคลเซียมไฮดรอกไซด์

นอกจากนี้ Ward และ Courts (1977) กล่าวว่า ค่าความแข็งแรงเจลาตของเจลาตินที่ได้นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับลักษณะ โครงสร้างของคอลลาเจนแล้ว ยังรวมถึงสภาวะที่ใช้ในกระบวนการผลิตทั้งหมด โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ ขั้นตอนการสกัดซึ่งรวมถึงค่าความเป็นกรด-ด่าง อุณหภูมิ และระยะเวลาในการสกัด จนถึงอุณหภูมิและระยะเวลาในการทำแห้งด้วย

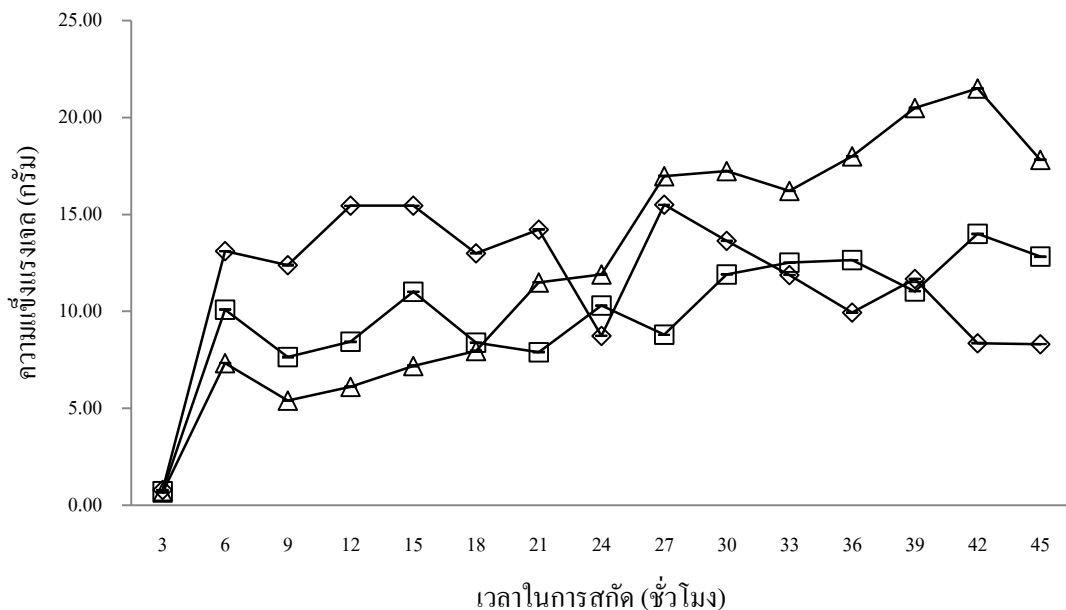
เมื่อพิจารณาจากปริมาณผลผลิตและความแข็งแรงเจลาตร่วมกัน พบว่า การปรับสภาพหนังด้วยสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่ความเข้มข้น 3% เป็นเวลา 32 ชั่วโมง ให้ปริมาณผลผลิตมากที่สุด แต่เนื่องจากความแข็งแรงเจลาตเป็นสมบัติที่สำคัญของเจลาติน สภาวะที่เหมาะสมจึงต้องได้ความแข็งแรงเจลาตที่สูง และปริมาณผลผลิตอยู่ในระดับที่ดี งานวิจัยนี้จึงเลือกการปรับสภาพหนังด้วย

สารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ความเข้มข้น 1.5% เป็นเวลา 40 ชั่วโมง เป็นสถานะในการศึกษาต่อไป เนื่องจากให้ความแข็งแรงสูงสุด

4.3 สถานะที่เหมาะสมในการสกัดเจลาติน

4.3.1 ความเข้มข้นที่เหมาะสมของสารละลายกรดแอสซิดิก

จากข้อ 4.2 นำหนังวัวที่ผ่านการปรับสภาพด้วยสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ความเข้มข้น 1.5% ใช้เวลา 40 ชั่วโมง มาศึกษาการสกัดด้วยสารละลายกรดแอสซิดิกที่ความเข้มข้น 3 ระดับ คือ 0.05, 0.10 และ 0.15 โมลาร์ ที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 45 ชั่วโมง จากการทดลองจะเห็นได้ว่าเมื่อสกัดเจลาตินไปได้ 24 ชั่วโมง สารละลายกรดแอสซิดิกที่ความเข้มข้น 0.05 โมลาร์ให้เจลาตินที่มีค่าความแข็งแรงเจลสูงที่สุด (ภาพที่ 4.3) (ผลการทดลองและการวิเคราะห์ทางสถิติแสดงในภาคผนวกตารางที่ ก-3) แต่เมื่อสกัดนานขึ้น ค่าความแข็งแรงเจลกลับลดต่ำลง เนื่องจากการสกัดนานเกินไปทำให้โมเลกุลของคอลลาเจนถูกไฮโดรไลซ์ซึ่งส่งผลต่อความแข็งแรงเจล (Cho *et al.*, 2006)

ภาพที่ 4.3 ความแข็งแรงของเจลาตินที่สกัดจากหนังวัวที่สกัดด้วยสารละลายกรดแอสซิดิก ความเข้มข้น 0.05 โมลาร์ (◇), 0.10 โมลาร์ (□) และ 0.15 โมลาร์ (△)

ในขณะที่เจลาตินที่ได้จากการสกัดด้วยสารละลายกรดแอสซิดิกที่ความเข้มข้น 0.15 โมลาร์ มีค่าความแข็งแรงเจลเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งที่เวลา 42 ชั่วโมงให้ค่าความแข็งแรงเจลสูงที่สุด ($P \leq 0.05$) เนื่องมาจากสถานะความเป็นกรด-ด่างของสารละลาย เมื่อความเข้มข้นของสารละลายกรด

เพิ่มมากขึ้นทำให้ค่าความเป็นกรด-ด่างลดต่ำลง ซึ่ง Gomez-Guillien และ Montero (2001) กล่าวว่าค่าความเป็นกรด-ด่างที่ต่ำช่วยทำให้วัตถุดิบสกัดง่ายมากยิ่งขึ้น โดยเกิดการทำลายพันธะที่ไม่ใช่พันธะโควาเลนต์ที่เชื่อมต่อไปโมเลกุลของคอลลาเจน ทำให้โครงสร้างคอลลาเจนเกิดการคลายตัว น้ำสามารถแทรกเข้าไปภายในโมเลกุลของคอลลาเจน ทำให้วัตถุดิบเกิดการพองตัว คอลลาเจนจึงละลายออกมาขณะสกัดจึงออกมาได้ง่ายขึ้น ซึ่งค่าความเป็นกรด-ด่างที่ต่ำช่วยทำให้การสกัดเจลาตินเกิดขึ้นในอัตราสูง และทำให้ความแข็งแรงเจลของเจลาตินที่สกัดได้เพิ่มสูงตามไปด้วย สารละลายกรดแอสซิติคความเข้มข้น 0.15 โมลาร์ จึงถูกเลือกสำหรับการศึกษาในขั้นตอนต่อไป

4.3.2 สภาวะอุณหภูมิและเวลาที่เหมาะสมในการสกัดเจลาติน

จากผลการทดลองข้อ 4.3.1 สารละลายกรดแอสซิติคความเข้มข้น 0.15 โมลาร์จึงถูกนำมาใช้ในกระบวนการสกัดเจลาติน เพื่อหาสภาวะของอุณหภูมิ (60-80 องศาเซลเซียส) และระยะเวลาในการสกัด (6-48 ชั่วโมง) ที่เหมาะสมด้วยวิธีพื้นที่ผิวตอบสนอง (Response Surface Method, RSM) โดยค่าที่คำนวณได้จากการทดลองการใช้แบบจำลองค่าตอบสนองและผลจากการทดลองจริง แสดงในตารางที่ 4.2 ค่าสัมประสิทธิ์ และ P-value แสดงในตารางที่ 4.3 และ 4.4 ตามลำดับ

แบบจำลองค่าตอบสนองเป็นดังสมการ

$$\text{ปริมาณผลผลิต (\%)} = -7.26 + 0.17X_1 + 0.14X_2$$

$$\text{ความแข็งแรงเจล (กรัม)} = -1533.21 - 55.03X_1 + 8.81X_2 - 0.42X_1^2 - 0.06X_2^2 - 0.11X_1X_2$$

เมื่อ X_1 คือ อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)

X_2 คือ เวลา (ชั่วโมง)

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของแบบจำลองค่าตอบสนองของเจลาตินที่สกัดได้ พบว่าแบบจำลองมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ของปริมาณผลผลิตเท่ากับ 85.78% และความแข็งแรงเจลเท่ากับ 95.99% (ตารางที่ 4.4) แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองของค่าปริมาณผลผลิตและค่าความแข็งแรงเจลตามระยะเวลาและอุณหภูมิในการสกัดมีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้หาค่าสภาวะที่เหมาะสมได้

ตารางที่ 4.2 ค่าจากการทดลองและค่าจากการทำนายของปริมาณผลผลิตและความแข็งแรงเจลของเจลาตินที่สกัดได้

ตัวอย่าง	ระดับของตัวแปร ¹		ปริมาณผลผลิต (% , Y ₁)		ความแข็งแรงเจล (g, Y ₂)	
	อุณหภูมิ (°C, X ₁)	เวลา (h, X ₂)	ค่าจากการทดลอง	ค่าจากการทำนาย	ค่าจากการทดลอง	ค่าจากการทำนาย
1	0 (70)	0 (27)	8.23 ± 0.04	8.42	215.96 ± 17.08	247.12
2	0 (70)	0 (27)	8.33 ± 0.09	8.42	229.13 ± 18.71	247.12
3	-1.2 (58)	0 (27)	7.24 ± 0.03	6.38	232.87 ± 23.03	267.52
4	0 (70)	+1.2 (52)	12.12 ± 0.01	11.92	90.84 ± 31.32	156.37
5	-1 (60)	+1 (48)	8.50 ± 0.04	9.66	217.78 ± 10.58	224.43
6	0 (70)	0 (27)	8.47 ± 0.03	8.42	237.24 ± 16.62	247.12
7	+1 (80)	+1 (48)	11.79 ± 0.01	13.06	8.33 ± 2.29	43.43
8	0 (70)	0 (27)	8.14 ± 0.08	8.42	221.61 ± 23.63	247.12
9	-1 (60)	-1 (6)	3.49 ± 0.02	3.78	250.75 ± 17.85	267.69
10	+1.2 (82)	0 (27)	9.72 ± 0.02	10.46	84.02 ± 18.25	105.76
11	0 (70)	-1.2 (1.8)	2.09 ± 0.03	4.892	267.96 ± 18.25	262.69
12	0 (70)	0 (27)	8.53 ± 0.04	8.42	208.06 ± 7.39	247.12
13	+1 (80)	-1 (6)	8.60 ± 0.00	7.18	137.38 ± 9.44	179.09

¹ตัวเลขนอกวงเล็บเป็นตัวแปรรหัส (coded variable) ตัวเลขในวงเล็บเป็นตัวแปรจริง (actual variable)

ตารางที่ 4.3 ค่าสัมประสิทธิ์และค่าคงที่ของแบบจำลองการสกัดเจลาติน

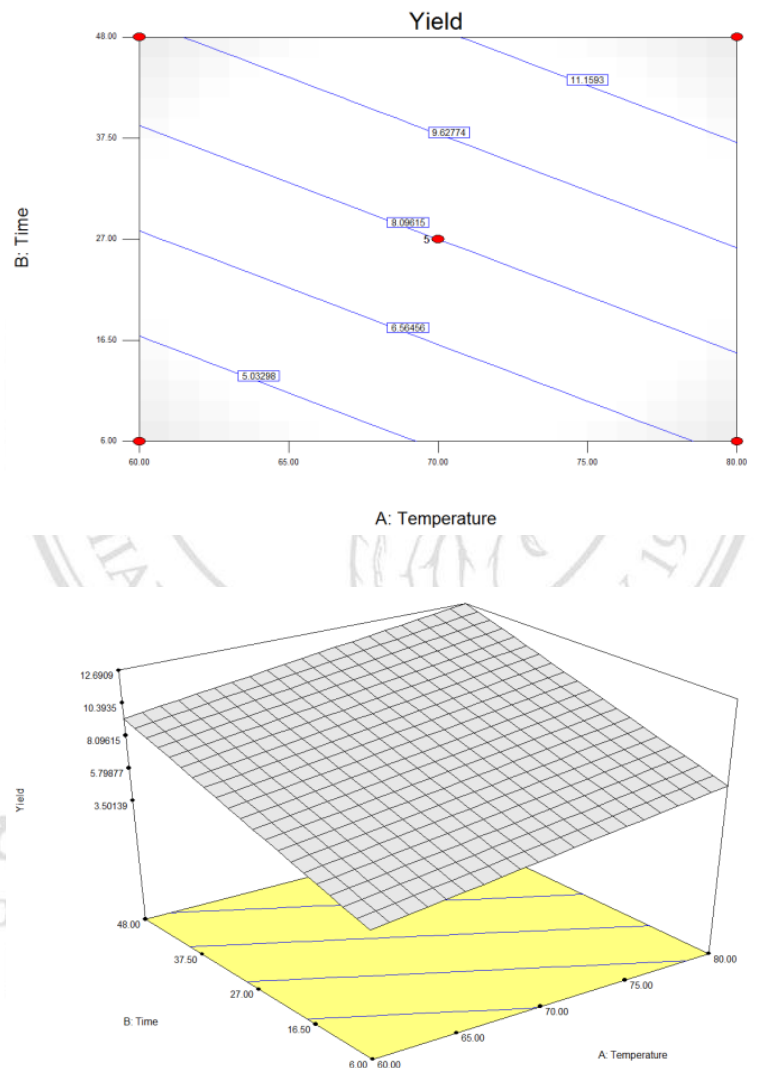
องค์ประกอบของแบบจำลอง	ค่าสัมประสิทธิ์	
	ปริมาณผลผลิต (%)	ความแข็งแรงเจล (กรัม)
ตัวแปรจริง		
K	-7.26	-1533.21
อุณหภูมิ	0.17	55.03
เวลา	0.14	8.81
อุณหภูมิ ²	-	-0.42
เวลา ²	-	-0.06
อุณหภูมิ×เวลา	-	-0.11
ตัวแปรห้ส		
β_0	8.10	221.85
X_1	1.65	-72.88
X_2	2.94	-54.44
X_1^2	-	-42.31
X_2^2	-	-27.76
$X_1 X_2$	-	-24.02

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของแบบจำลองการสกัดเจลาติน

แหล่งของความแปรปรวน	P-value	
	ปริมาณผลผลิต (%)	ความแข็งแรงเจล (กรัม)
แบบจำลอง(model)	<0.0001	<0.0001
X_1	0.0035	<0.0001
X_2	<0.0001	0.0002
X_1^2	-	0.0034
X_2^2	-	0.0250
$X_1 X_2$	-	0.0531
Residual		
Lack of fit	0.0004	0.0519
Adjusted R ²	0.8578	0.9599

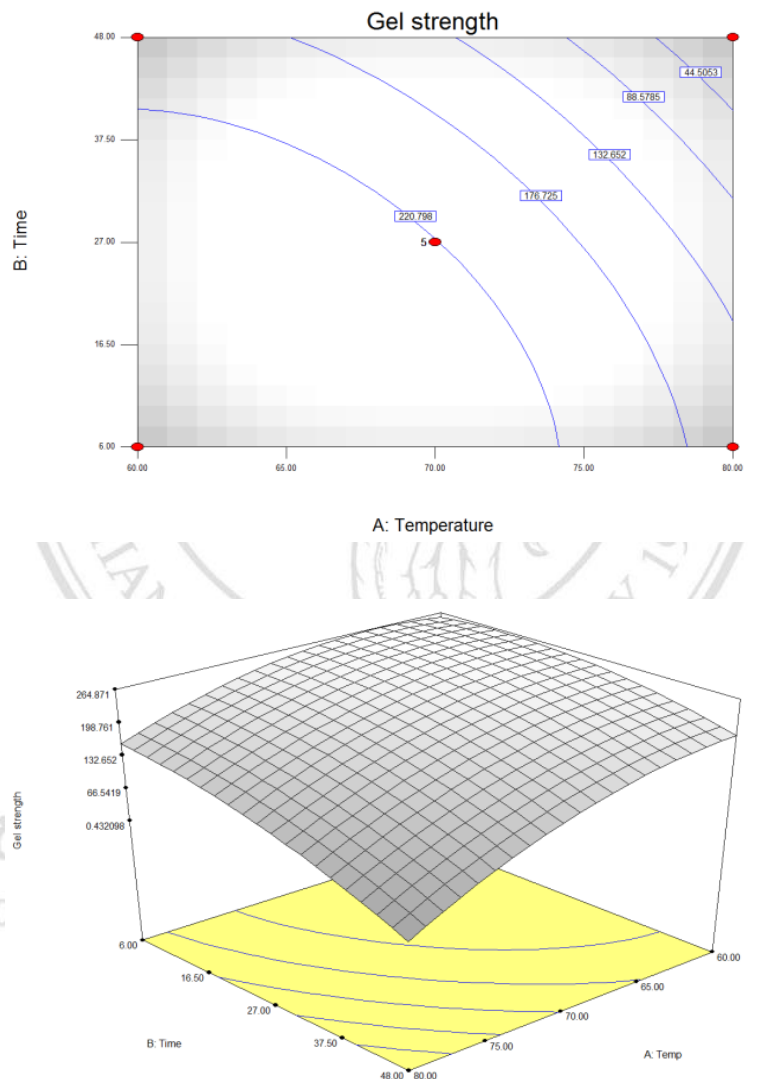

จากกราฟเส้นและกราฟพื้นที่ผิวตอบสนอง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณผลผลิต (ภาพที่ 4.4) และค่าความแข็งแรงเจล (ภาพที่ 4.5) ตามอุณหภูมิและระยะเวลาในการสกัด พบว่าเมื่ออุณหภูมิและระยะเวลาในการสกัดเพิ่มมากขึ้นจะทำให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากเมื่อเจลาตินถูกสกัดที่อุณหภูมิสูง พันธะระหว่างสายโซ่แอลฟาของคอลลาเจนถูกทำลาย โครงสร้างสามมิติกลายเป็นออสซิลลูแลนและสามารถสกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sinthusamran *et al.*, 2014) ทำให้มีปริมาณผลผลิตเจลาตินเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 4.4 กราฟโครงร่างและกราฟพื้นที่ผิวตอบสนองของปริมาณผลผลิตตามปัจจัยอุณหภูมิและระยะเวลาในการสกัด

แม้การเพิ่มอุณหภูมิและระยะเวลาในการสกัดจะมีผลทำให้มีปริมาณผลผลิตมากขึ้น แต่ก็ทำให้ค่าความแข็งแรงเจลมีค่าลดต่ำลงเช่นกัน เนื่องจากการใช้อุณหภูมิสูงในการสกัดประกอบกับระยะเวลาในการสกัดที่นานส่งผลทำให้เกิดการย่อยสลายของโปรตีนหรือสายเพปไทด์ เกิดการทำลายพันธะภายในโมเลกุลของเจลาติน สายโซ่โปรตีนจึงมีขนาดสั้นลง (Cho *et al.*, 2006) ทำให้เจลาตินไม่สามารถสร้างจุดเชื่อมต่อ (junction zone) ระหว่างโมเลกุลได้ ซึ่งส่งผลต่อความแข็งแรงในโครงสร้างของเจล (Karim and Bhat, 2009)

ภาพที่ 4.5 กราฟโครงร่างและกราฟพื้นที่ผิวตอบสนองของความแข็งแรงเจลตามปัจจัยอุณหภูมิและระยะเวลาในการสกัด

สภาวะที่เหมาะสมในการสกัดเจลาตินแสดงดังตารางที่ 4.5 โดยสภาวะที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือก ถ้าต้องการความแข็งแรงของเจลสูง ควรสกัดที่อุณหภูมิ 63 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 12 ชั่วโมง ซึ่งจะให้ความแข็งแรงเจลเท่ากับ 237.84 กรัม และถ้าต้องการปริมาณผลผลิตในปริมาณสูงควรใช้อุณหภูมิในการสกัดที่ 80 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 48 ชั่วโมง ซึ่งจะมีปริมาณผลผลิตสูงที่สุดเท่ากับ 11.79% แต่มีความแข็งแรงเจลเพียง 8.34 กรัม ซึ่งแตกต่างจากค่าการทำนาย (43.43 กรัม) ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Harris (1990) ซึ่งได้รายงานว่าการสกัดเจลาตินที่อุณหภูมิสูงมีผลทำให้ได้ปริมาณผลผลิตเจลาตินที่ปริมาณสูง เนื่องจากพันธะไฮโดรเจนและพันธะโคเวเลนต์ของคอลลาเจนถูกรบกวน ทำให้สายพันธะ triple-helix ไม่เสถียร และเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า helix-to-coil transition (Montero and Gómez-Guillén, 2000) ซึ่งมีผลทำให้โปรตีนถูกสกัดออกมาได้มากขึ้น ส่วนการสกัดโดยใช้อุณหภูมิทำให้เจลาตินในปริมาณต่ำ อย่างไรก็ตามการสกัดที่อุณหภูมิสูงและใช้ระยะเวลาสั้นทำให้ได้ผลผลิตของเจลาตินในปริมาณมาก แต่เจลที่ได้มีความแข็งแรงเจลออ่อน เนื่องจากอุณหภูมิสูงทำลายโครงสร้างภายในโมเลกุล ทำให้โมเลกุลมีสายโซ่ขนาดสั้นลง ซึ่งมีผลต่อความแข็งแรงเจลที่ลดต่ำลง (Cho *et al.*, 2006) ทำให้ค่าจากการทดลองต่ำกว่าค่าการทำนายอย่างมาก

งานวิจัยนี้มุ่งหาสภาวะที่ให้ปริมาณผลผลิตสูงและเจลมีความแข็งแรง ซึ่งจากข้อมูลในตารางที่ 4.5 พบว่า สภาวะการสกัดที่เหมาะสมคือ การสกัดที่อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง ซึ่งจะได้ค่าความแข็งแรงเจลเท่ากับ 265.45 กรัม และเจลาตินที่มีปริมาณผลผลิตเท่ากับ 4.78% จากปริมาณ โปรตีนแห้งวัวเท่ากับ 64.01% เนื่องจากสูญเสียโปรตีนของหนังในระหว่างการปรับสภาพ (ฉลองขวัญ, 2551) ผลการศึกษามีปริมาณผลผลิตใกล้เคียงกับ Li *et al.* (2008) ซึ่งรายงานว่าการสกัดหนังวัวที่ไม่ได้ผ่านการปรับสภาพหนังมีปริมาณโปรตีนเท่ากับ 14.85% ได้ปริมาณผลผลิตเท่ากับ 4.17% และ Mahmood *et al.* (2008) รายงานว่าการสกัดหนังวัวฟอก มีปริมาณโปรตีนเท่ากับ 20-25% ได้ปริมาณผลผลิตเท่ากับ 13.6%

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

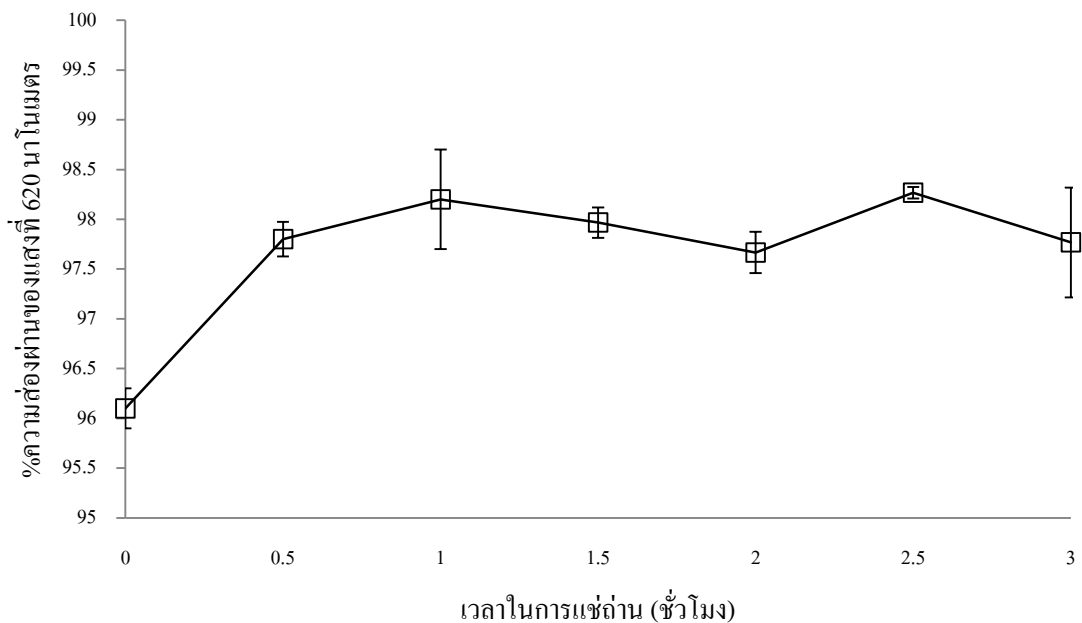
ตารางที่ 4.5 การเปรียบเทียบคุณภาพเงลาดินผงในการผลิตจากการทดลองกับค่าที่ได้จากการทำนายของสภาวะที่เหมาะสม

สภาวะที่เหมาะสม	สภาวะ		ปริมาณผลผลิต (%)		ความแข็งแรงเจล (กรัม)	
	อุณหภูมิ (องศาเซลเซียส)	เวลา (ชั่วโมง)	ค่าจากการทดลอง ¹	ค่าจากการทำนาย	ค่าจากการทดลอง ¹	ค่าจากการทำนาย
1	80	48	11.79 ± 0.01	13.06	8.34 ± 2.29	43.43
2	63	12	4.64 ± 0.01	5.13	237.84 ± 34.50	280.62
3	70	6	4.78 ± 0.03	5.48	265.45 ± 18.34	265.39

หมายเหตุ: ¹แสดงข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดลอง 3 ซ้ำ
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจากการทดลองกับค่าจากการทำนาย ตัวอักษรที่แตกต่างกันแสดงว่า ค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

4.3.3 การลดความขุ่นของสารละลายเจลาติน

จากการทดลองข้อ 4.3.2 สารละลายเจลาตินที่ได้จากการสกัดที่อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง พบว่า สารละลายเจลาตินที่ได้มีลักษณะขุ่น ซึ่งความขุ่นของสารละลายอาจเกิดขึ้นได้จากสิ่งสกปรกที่ไม่ละลายน้ำ (Norziah *et al.*, 2014) การลดความขุ่นของสารละลายเจลาตินสามารถทำได้โดยการแช่ด้วยถ่านกัมมันต์ที่ปริมาณ 5% โดยถ่านกัมมันต์มีโครงสร้างภายในเป็นแบบรูพรุนขนาดเล็กจำนวนมาก ทำให้มีพื้นที่ผิวมากในการดูดซับอนุภาคเล็กๆ ที่แขวนลอยอยู่ในสารละลาย ทำให้สารละลายมีสีอ่อนลงและใสขึ้น (Ockerman and Hansen, 1988) จากการทดลองสารละลายเจลาตินแช่ด้วยถ่านกัมมันต์ที่เวลาต่างๆ จากนั้นกรองสารละลายเจลาตินผ่านกระดาษกรองและสำลี พบว่า เมื่อแช่ถ่านกัมมันต์ในเจลาตินสามารถทำให้ความขุ่นลดลงได้ (ภาพที่ 4.6) ซึ่งระยะเวลาในการแช่ถ่านส่งผลต่อค่าความขุ่นของสารละลาย โดยการแช่ถ่าน ที่เวลา 2.5 ชั่วโมงให้ความขุ่นน้อยที่สุด โดยมีความขุ่นเท่ากับ 1.73% ในขณะที่การแช่ถ่านที่ 1 ชั่วโมง ทำให้ได้ความขุ่นเท่ากับ 1.80% ซึ่งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P>0.05$) (ผลการทดลองและการวิเคราะห์ทางสถิติแสดงในภาคผนวกตารางที่ ก-4) จึงเลือกการแช่ถ่านที่ 1 ชั่วโมงเพราะทำให้กระบวนการผลิตใช้เวลาน้อยกว่า

ภาพที่ 4.6 ความขุ่นของสารละลายเจลาตินที่ผ่านการแช่ถ่านกัมมันต์ที่เวลาต่างๆ

4.4 สมบัติของเจลลิตินที่สกัดได้

นำเจลลิตินที่สกัดได้จากการสกัดในสภาวะที่เหมาะสม และผ่านการทำให้ใสโดยการแช่ถ้ำน กัมมันต์ 5% ทำให้แห้งด้วยวิธีอบลมร้อน ที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส จนกระทั่งสารละลายกลายเป็น เจลลิตินแผ่น (ความชื้นต่ำกว่า 15%) จากนั้นนำเจลลิตินผงมาวิเคราะห์สมบัติทางเคมีและกายภาพ เปรียบเทียบกับเจลลิตินทางการค้า

4.4.1 องค์ประกอบทางเคมีของเจลลิติน

องค์ประกอบทางเคมีของเจลลิตินที่สกัดได้และเจลลิตินทางการค้า แสดงในตารางที่ 4.6 โปรตีนของเจลลิตินทางการค้ามีค่ามากกว่าเจลลิตินที่สกัดได้ ($P \leq 0.05$) โปรตีนเริ่มต้นของหนังวัว เท่ากับ 64.01% เมื่อนำหนังวัวมาสกัดเจลลิติน ทำให้ได้เจลลิตินที่มีโปรตีนเท่ากับ 61.57% เนื่องจากใน ขั้นตอนการเตรียมหนังก่อนฟอก หนังวัวได้ผ่านกระบวนการแช่ในสารละลายต่าง ทำให้หนังวัว สูญเสียโปรตีนไปส่วนหนึ่งและเจลลิตินที่ได้มีโปรตีนน้อยกว่าเจลลิตินทางการค้า

ตารางที่ 4.6 องค์ประกอบทางเคมีของเจลลิตินที่สกัดได้และเจลลิตินทางการค้า

องค์ประกอบทางเคมี (% น้ำหนักเปียก)	เจลลิตินที่สกัดได้	เจลลิตินทางการค้า
โปรตีน	61.57 ^b ± 0.51	79.02 ^a ± 1.42
ความชื้น	8.20 ^{ns} ± 0.08	7.61 ^{ns} ± 0.39
ไขมัน	10.21 ^a ± 0.07	0.46 ^b ± 0.30
เถ้า	11.45 ^a ± 0.24	0.48 ^b ± 0.05

หมายเหตุ: แสดงข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดลอง 3 ซ้ำ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตามแนวนอน ตัวอักษรที่แตกต่างกันแสดงว่า ค่าเฉลี่ยแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)
^{ns} ค่าเฉลี่ยตามแนวนอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$)

ความชื้นของเจลลิตินที่สกัดได้และเจลลิตินทางการค้ามีค่าตามมาตรฐานของเจลลิติน โดย D'Cruz และ Bell (2005) แนะนำว่าเจลลิตินควรมีปริมาณความชื้นน้อยกว่า 13% ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เจลลิตินที่สกัดได้สามารถเก็บไว้ได้นานเมื่อเก็บไว้ในบรรจุภัณฑ์ที่ป้องกันความชื้นได้

ปริมาณไขมันและเถ้าของเจลลิตินที่สกัดได้มีปริมาณสูงกว่าเจลลิตินทางการค้ามาก เนื่องจาก เจลลิตินทางการค้าผ่านกระบวนการทำให้บริสุทธิ์แล้วโดยใช้เครื่องแยก (separator) ในการกำจัด ไขมัน อีกทั้งยังใช้เครื่องแลกเปลี่ยนไอออน (ion exchanger) ซึ่งในวิธีการนี้สามารถกำจัด ไอออนบวก (cation) ไอออนลบ (anion) และ ไอออนต่างๆ ออกไปได้หมดในครั้งเดียว (Schrieber and Gareis,

2007) แต่เจลลาตินที่สกัดได้ในการศึกษานี้เป็นเพียงเจลลาตินหยาบที่ไม่ผ่านกระบวนการทำให้บริสุทธิ์ ซึ่งต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

4.4.2 สมบัติทางกายภาพ

1) ความแข็งแรงเจล (gel strength)

ความแข็งแรงเจลของเจลลาตินที่ได้เปรียบเทียบกับเจลลาตินทางการค้า แสดงในตารางที่ 4.7 โดยพบว่า ความแข็งแรงเจลของเจลลาตินที่สกัดได้มีค่าความแข็งแรงเจลต่ำกว่าเจลลาตินทางการค้า ($P \leq 0.05$) เนื่องจากโครงสร้างสามมิติของเจลลาตินที่จับกันโดยพันธะเพปไทด์มีผลโดยตรงต่อสมบัติความแข็งแรงเจล โดยพอลิเมอร์สายสั้นจะทำให้ความแข็งแรงเจลต่ำและพอลิเมอร์ที่มีสายยาวจะทำให้ความแข็งแรงเจลสูงขึ้น (Whislyer and Daniel, 1990) เมื่อเจลลาตินประกอบด้วยสายพันธะเพปไทด์ที่มีน้ำหนักโมเลกุลต่ำจะทำให้ความแข็งแรงเจลลดต่ำลงเช่นกัน (Karim and Bhat, 2009) ซึ่งความแข็งแรงเจลที่ต่ำนั้นมีสาเหตุมาจากกระบวนการเตรียมหนังก่อนฟอกของโรงงานฟอกหนัง การแช่น้ำปูน การกำจัดขนด้วยสารเคมีทำให้หนังดิบสูญเสียสายโซ่พอลิเมอร์และการจับตัวกันของโมเลกุล ซึ่ง Sarbon *et al.* (2013) รายงานว่าคุณลักษณะตั้งต้นของวัตถุดิบมีผลต่อสมบัติความแข็งแรงเจล

โดยทั่วไปคุณภาพของเจลลาตินจะถูกแบ่งออกตามความแข็งแรงเจล คือ เจลลาตินคุณภาพสูงจะมีความแข็งแรงเจลอยู่ในช่วง 220-300 กรัม เจลลาตินคุณภาพปานกลางมีความแข็งแรงเจลอยู่ในช่วง 150-220 กรัม และเจลลาตินคุณภาพต่ำมีความแข็งแรงเจลอยู่ในช่วงน้อยกว่า 150 กรัม (Johnston-Banks, 1990) ซึ่งเจลลาตินที่สกัดได้จัดเป็นเจลลาตินคุณภาพต่ำ

2) สี (color)

ค่าสีของเจลลาตินที่สกัดได้และเจลลาตินทางการค้า แสดงในตารางที่ 4.7 โดยค่าสี L^* และ b^* ของเจลลาตินที่สกัดได้มีค่าต่ำกว่าเจลลาตินทางการค้า ในขณะที่ค่า a^* นั้นมีค่าสูงกว่า แสดงให้เห็นว่าเจลลาตินที่สกัดได้มีลักษณะออกเป็นสีเหลืองเข้ม ในขณะที่เจลลาตินทางการค้าเป็นสีเหลืองอ่อน เนื่องจากเจลลาตินที่สกัดได้ยังเป็นเจลลาตินหยาบที่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการเติมสารฟอกสี ในขณะที่การผลิตเจลลาตินทางอุตสาหกรรมนั้นมีการเติมสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เพื่อยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ในระหว่างขั้นตอนการผลิต ทำให้สีของสารละลายเจลลาตินทางการค้ามีความสว่างขึ้น (Schrieber and Gareis, 2007)

3) ความหนืด (viscosity)

ความหนืดของเจลาตินที่สกัดได้ต่ำกว่าความหนืดของเจลาตินทางการค้า (ตารางที่ 4.7) เนื่องจากสายโซ่เพปไทด์น้ำหนักโมเลกุลต่ำ ซึ่งความหนืดของสารละลายเจลาตินบางส่วนถูกควบคุมด้วยน้ำหนักโมเลกุลและการกระจายตัวของมวลโมเลกุล (polydispersity) (Rafieian *et al.*, 2015) ดังแสดงในผลการทดลองเรื่องน้ำหนักโมเลกุลของโปรตีน ทั้งนี้ความหนืดยังขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ความแข็งแรงเจล ความเข้มข้น และอุณหภูมิของเจลาตินอีกด้วย (Norziah *et al.*, 2014) อย่างไรก็ตาม ความหนืดของเจลาตินที่ศึกษามีค่าอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่สามารถยอมรับได้โดยเหมาะสำหรับกระบวนการผลิตเม็ดยาที่ต้องการใช้เจลาตินที่มีความหนืดเท่ากับ 2-3.5 เซนติพอยส์ เป็นส่วนประกอบ (GMIA, 2012)

ตารางที่ 4.7 สมบัติทางกายภาพของเจลาตินที่สกัดได้และเจลาตินทางการค้า

สมบัติ	เจลาตินที่สกัดได้	เจลาตินทางการค้า
ความแข็งแรงเจล (กรัม/ลิ)	144.61 ^b ± 0.17	542.32 ^a ± 0.55
L*	60.96 ^b ± 0.06	69.32 ^a ± 0.34
a*	2.31 ^a ± 0.03	1.91 ^b ± 0.04
b*	22.87 ^b ± 0.18	26.47 ^a ± 0.35
ความขุ่น (%T _{620 nm})	78.75 ^b ± 0.37	97.40 ^a ± 0.14
ความหนืด (เซนติพอยส์)	3.32 ^b ± 0.01	9.93 ^a ± 0.16
ความสามารถในการเกิดโฟม (FE, %)	120.00 ^b ± 0.00	150.00 ^a ± 0.00
ความคงตัวของโฟม (FS, %)	22.50 ^b ± 1.18	75.33 ^a ± 2.83
ความเป็นกรด-ด่าง	5.13 ^{ns} ± 0.02	5.18 ^{ns} ± 0.03

หมายเหตุ: แสดงข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดลอง 3 ซ้ำ
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตามแนวนอน ตัวอักษรที่แตกต่างกันแสดงว่า ค่าเฉลี่ยแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)
^{ns}ค่าเฉลี่ยตามแนวนอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$)

4) ความขุ่น (turbidity)

ค่าความขุ่นของเจลาตินที่สกัดได้และเจลาตินทางการค้าแสดงในตารางที่ 4.7 โดยพบว่าความขุ่นของเจลาตินที่สกัดได้มากกว่าเจลาตินทางการค้า ($P \leq 0.05$) ซึ่งความขุ่นของเจลาตินเกิดจากการตกตะกอนที่จุดไอโซอิเล็กทริก (isoelectric haze) หรือจุดสมมูลของประจุสุทธิบนโมเลกุลโปรตีน

เป็นศูนย์ ทำให้โมเลกุลของโปรตีน ไม่มีแรงผลักดันไฟฟ้าสถิตระหว่างโมเลกุล เมื่อโปรตีนเข้าใกล้กันมากพอจึงรวมกันและตกตะกอนลงมาได้ (Scope, 1994) จากผลการทดลองพบว่า เจลาตินที่สกัดได้มีค่าความเป็นกรด-ด่างเท่ากับ 5.13 โดย Cole (2000) กล่าวว่าเจลาตินที่ผ่านการปรับสภาพด้วยสารละลายด่างมีจุดไอโซอิเล็กทริกอยู่ในช่วงค่าความเป็นกรด-ด่างเท่ากับ 4-6 ซึ่งเจลาตินที่สกัดได้มีค่าอยู่ในช่วงจุดไอโซอิเล็กทริกจึงทำให้มีการตกตะกอนของโปรตีนและส่งผลต่อความขุ่นของเจลาติน

5) สมบัติของโฟม (foaming properties)

ค่าความสามารถในการเกิดโฟม (FE) และความคงตัวโฟม (FS) ของเจลาตินที่สกัดได้และเจลาตินทางการค้าแสดงในตารางที่ 4.7 พบว่า ความสามารถในการเกิดโฟมและความคงตัวโฟมของเจลาตินทางการค้าสูงกว่าเจลาตินที่สกัดได้ ($P \leq 0.05$) แสดงให้เห็นว่า ขนาดโมเลกุลโปรตีนของเจลาตินที่สกัดได้มีขนาดเล็ก ซึ่ง Karim และ Bhat (2009) รายงานว่า เจลาตินที่มีโมเลกุลขนาดใหญ่สามารถเกิดฟิล์มและเก็บกักฟองอากาศได้ดีกว่าโมเลกุลขนาดเล็ก นอกจากนี้ค่าความคงตัวโฟมของเจลาตินแปรผันตามต่อความเข้มข้นของโปรตีน (Halling, 1981) เมื่อเพิ่มความเข้มข้นของโปรตีนจะทำให้ความคงตัวโฟมและความหนืดเพิ่มขึ้นด้วย (Lassoued *et al.*, 2014)

6) ความเป็นกรด-ด่าง

ค่าความเป็นกรด-ด่างของเจลาตินที่สกัดได้และเจลาตินทางการค้ามีค่าใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.13 และ 5.18 ตามลำดับ ซึ่งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ Harris (1990) รายงานว่า เจลาตินที่ดีจะมีค่าความเป็นกรด-ด่างอยู่ในช่วง 5.0-5.8

7) การวิเคราะห์รูปแบบเนื้อสัมผัส

รูปแบบเนื้อสัมผัสของเจลาตินที่สกัดได้และเจลาตินทางการค้า แสดงในตารางที่ 4.8 โดยพบว่า ค่าเนื้อสัมผัสด้านความเปราะ ความแข็ง การเกาะตัว ความสามารถในการยึดเกาะกันภายในชั้นอาหาร ความยืดหยุ่น พลังงานการเคี้ยวอาหารแข็ง และพลังงานการบดเคี้ยวอาหารกึ่งแข็งกึ่งเหลวของเจลาตินที่สกัดได้มีค่าต่ำกว่าเจลาตินทางการค้า ($P \leq 0.05$) เจลาตินที่สกัดได้มีลักษณะเปราะ แตกได้ง่าย อ่อนนุ่ม สามารถยึดติดของอาหารได้น้อย สามารถใช้แรงในการบดเคี้ยวเพียงเล็กน้อยก็ทำให้อาหารแตกเป็นชิ้นเล็กได้อย่างง่ายดาย ทั้งนี้อาจเนื่องจากเจลาตินที่สกัดได้มีโมเลกุลของโปรตีนที่มีขนาดเล็ก

ตารางที่ 4.8 รูปแบบเนื้อสัมผัสของเจลลาตินที่สกัดได้และเจลลาตินทางการค้า

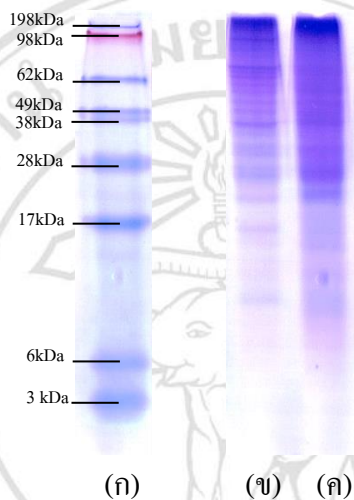
รูปแบบเนื้อสัมผัส	เจลลาตินที่สกัดได้	เจลลาตินทางการค้า
ค่าความเปราะของอาหาร (กรัม)	470.10 ^b ± 211.93	5005.59 ^a ± 349.68
ค่าความแข็ง (กรัม)	856.54 ^b ± 321.75	5678.72 ^a ± 439.77
ค่าการเกาะติดของอาหาร (กรัม·วินาที)	-27.22 ^b ± 2.42	-4.29 ^a ± 3.11
ค่าความสามารถในการยึดเกาะกันภายในชิ้นอาหาร	0.49 ^b ± 0.21	0.83 ^a ± 0.01
ค่าความยืดหยุ่นของอาหาร	1.03 ^b ± 0.23	1.39 ^a ± 0.03
พลังงานการเคี้ยวอาหารแข็ง	487.08 ^b ± 277.13	6567.64 ^a ± 546.23
พลังงานการบดเคี้ยวอาหารกึ่งแข็งกึ่งเหลว	442.89 ^b ± 238.76	4713.11 ^a ± 322.21

หมายเหตุ: แสดงข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดลอง 3 ซ้ำ
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตามแนวนอน ตัวอักษรที่แตกต่างกันแสดงว่า ค่าเฉลี่ยแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)

8) การหาน้ำหนักโมเลกุลของโปรตีนด้วยวิธี SDS-PAGE

น้ำหนักโมเลกุลของโปรตีนของเจลลาตินที่สกัดได้และเจลลาตินทางการค้าจากการวิเคราะห์ ด้วยวิธี SDS-PAGE แสดงดังภาพที่ 4.7 โดยพบว่า เจลาตินที่สกัดได้มีน้ำหนักโมเลกุลโปรตีนอยู่ในช่วง 6 ถึง 38 กิโลดาลตัน ในขณะที่เจลลาตินทางการค้ามีน้ำหนักโมเลกุลระหว่าง 17 ถึง 98 กิโลดาลตัน ซึ่งมีสาเหตุมาจากความแตกต่างของวัตถุดิบเริ่มต้น โดยหนังคิบที่ ได้รับจากโรงงานฟอกหนังนั้นผ่านกระบวนการเตรียมหนังก่อนฟอก ได้แก่ การแช่น้ำปูน การกำจัดขนด้วยสารเคมี แต่หนังที่ใช้ในกระบวนการผลิตเจลลาตินทางการค้าเป็นหนังสดที่ไม่ผ่านกระบวนการใดๆ จึงทำให้น้ำหนักโมเลกุลของโปรตีนที่แตกต่างกัน น้ำหนักโมเลกุลของเจลลาตินที่ได้สอดคล้องกับรายงานของปารีชาติ (2548) พบว่า การสกัดเจลลาตินจากเศษหนังสัตว์ใหญ่โดยใช้แอลคาไลน์โปรทีเอส ที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 3 ชั่วโมง จะให้เจลลาตินที่มีน้ำหนักโมเลกุลอยู่ระหว่าง 20 ถึง 96 กิโลดาลตัน ซึ่งค่าความแข็งแรงเจลและความหนืดแปรผันตามน้ำหนักโมเลกุลของเจลลาติน เมื่อน้ำหนักโมเลกุลเพิ่มขึ้น ค่าความแข็งแรงเจลและความหนืดจะมีค่าเพิ่มขึ้นด้วย จากการศึกษาการสกัดคอลลาเจนจากเกล็ดปลาของฉลงขวัญ (2551) รายงานว่า การให้ความร้อนร่วมกับการสกัดด้วยสารละลายกรด ทำให้เกิดการย่อยโมเลกุลเปปไทด์ขนาดใหญ่ได้ดีขึ้น สารละลายเจลลาตินที่ได้จึงมีส่วนประกอบของเปปไทด์ที่มีโมเลกุลขนาดเล็กเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ เจลาตินถูกทำลายพันธะโควาเลนต์และนอนโควาเลนต์ทั้งภายในและระหว่างสายเปปไทด์ (Foegeding *et al.*, 1996; Karim and Bhat, 2009) ทำให้เจลลาตินที่ได้เป็นเปปไทด์ที่มีสายสั้น มีน้ำหนักโมเลกุลต่ำ ส่งผลต่อสมบัติทางด้านความแข็งแรงเจลของเจลลาติน เนื่องจากเจลลาตินมีลักษณะเป็นแบบ random coil ซึ่งปฏิกริยาร่างแหเชื่อม โยระหว่างโมเลกุลจะเชื่อม

กันเป็นตาข่าย เมื่อความแข็งแรงเจลลดต่ำลงก็ทำให้มีความหนืดลดลงตามไปด้วย (Weiser, 1969) โดยเจลาตินที่มีค่าความหนืดต่ำจะทำให้เจลาตินละลายได้อย่างรวดเร็ว เจลาตินที่มีน้ำหนักโมเลกุลต่ำนอกจากจะส่งผลต่อสมบัติด้านความแข็งแรงเจลและความหนืดแล้วยังส่งผลต่อเนื่องถึงสมบัติของโฟม โดยเมื่อความหนืดลดลงจะมีผลทำให้สัดส่วนของกรดอะมิโนด้านที่ไม่มีขั้วของเจลาตินลดต่ำลงไปด้วย ผนังของโฟมจึงแตกตัวได้ง่ายขึ้น (Michell, 1986) นอกจากนี้ สมบัติด้านน้ำหนักโมเลกุลของโปรตีนส่งผลกระทบต่อคุณสมบัติทางกายภาพของเจลาติน เช่น สมบัติด้านความหยุ่นหนืด (viscoelastic property) และจุดก่อเจล (gelling point) อีกด้วย (Tavernier, 1989)

ภาพที่ 4.7 น้ำหนักโมเลกุลของโปรตีนของ (ก) แถบโปรตีนมาตรฐาน (ข) เจลาตินทางการค้า และ (ค) เจลาตินที่สกัดได้

4.4.3 โลหะหนัก

เจลาตินที่สกัดได้มีสารหนูน้อยกว่า 0.13 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม และค่าตะกั่ว 0.24 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม และโลหะหนัก 0.37 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ซึ่งไม่เกินค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ (ตารางที่ 4.9) แสดงว่า คุณภาพของเจลาตินที่สกัดได้เป็นไปตามมาตรฐานด้านโลหะหนักตาม มอก.799-2548

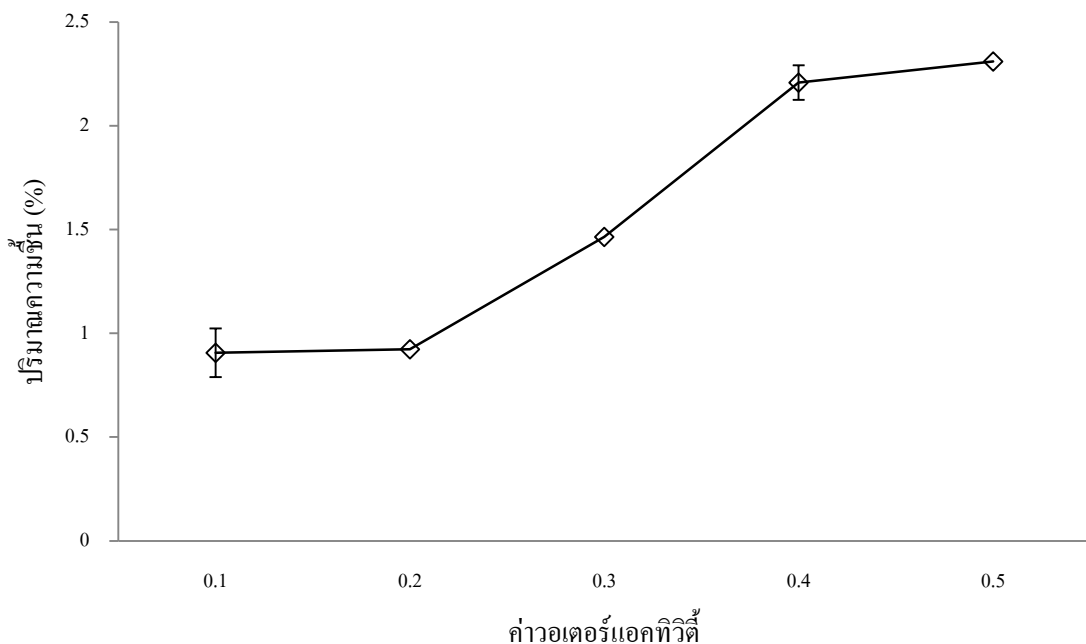
ตารางที่ 4.9 ปริมาณโลหะหนักของเจลาตินผง

โลหะหนัก	ค่าตามมาตรฐาน มอก.799-2548	เจลาตินผงที่สกัดได้
สารหนู (มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม)	≤ 1	<0.13
ตะกั่ว (มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม)	≤ 5	0.24
โลหะหนัก (มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม)	≤ 50	0.37

4.5 ผลของความชื้นสัมพัทธ์ต่อคุณภาพของเจลาตินผง

4.5.1 ซอร์ปชันไอโซเทอร์ม (moisture sorption isotherm) ของเจลาตินผง

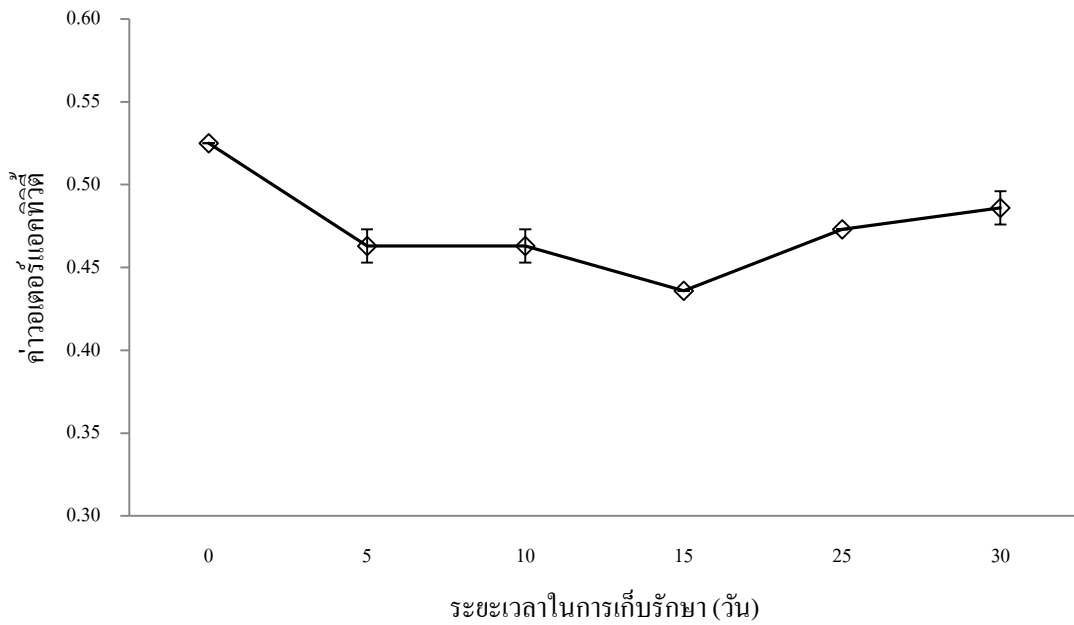
ซอร์ปชันไอโซเทอร์ม (moisture sorption isotherm) ของเจลาตินผงที่เก็บรักษาที่อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส แสดงดังภาพที่ 4.8 พบว่า ที่สภาวะการเก็บอุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส กราฟมีลักษณะเป็น adsorption isotherm โดยเป็นสภาวะการดูดความชื้นกลับของอาหารแห้งหรืออาหารผงเมื่อมีสภาวะความชื้นมากขึ้น จากกราฟแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการดูดซับน้ำของอาหารจำพวก high hygroscopicity คือ เมื่อนำเจลาตินผงที่สกัดได้ไปเก็บไว้ในที่มีความชื้นสัมพัทธ์ของอากาศเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยก็จะทำให้ปริมาณความชื้นในอาหารเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (นิธิยา, 2553) ทั้งนี้ deMan (2013) ได้รายงานว่าค่าวอเตอร์แอกทิวิตี้ในช่วงระหว่าง 0.35 ถึง 0.45 เป็นช่วงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงสถานะทางกายภาพของวัตถุ รวมถึงการสูญเสียลักษณะทางด้านความกรอบและความเหนียวของตัวอย่างผง (Labuza *et al.*, 2004) ดังนั้นจึงควรเก็บเจลาตินผงด้วยบรรจุภัณฑ์ที่มีสภาพการซึมผ่านของไอน้ำต่ำ และควรเก็บเจลาตินผงที่ระดับความชื้นสัมพัทธ์ 22% เนื่องจากมีปริมาณความชื้นคงตัว ซึ่งถ้าเก็บรักษาที่ระดับความชื้นสัมพัทธ์ที่ 32% ขึ้นไป จะทำให้เจลาตินผงมีลักษณะเหนียว เกาะติดกันเป็นก้อน เนื่องจากสมบัติน้ำไวต่อความชื้นของผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 4.8 ลักษณะซอร์ปชันไอโซเทอร์มของเจลาตินผงที่สกัดได้

4.5.2 ค่าวอเตอร์แอกทिवิตี้ระหว่างการเก็บรักษา

ค่าวอเตอร์แอกทिवิตี้ของเจลาตินผง แสดงในภาพที่ 4.9 โดยค่าวอเตอร์แอกทिवิตี้ต่ำกว่า 0.6 ตลอดระยะเวลาการเก็บรักษา 30 วัน ค่อนข้างคงที่ตลอดการเก็บรักษา เนื่องจากถุงอะลูมิเนียมพอยด์สามารถป้องกันการซึมผ่านของไอน้ำกับอากาศได้ดี

ภาพที่ 4.9 ค่าวอเตอร์แอกทिवิตี้ของเจลาตินผงระหว่างการเก็บรักษา

4.6 การศึกษาการประยุกต์ในผลิตภัณฑ์อาหาร

4.6.1 คุณภาพของผลิตภัณฑ์เฮลตี้สเต็มผสมเจลาติน

ผลิตภัณฑ์เฮลตี้สเต็มที่มีส่วนประกอบเป็นเจลาตินที่สกัดได้และเจลาตินทางการค้าถูกนำมาเปรียบเทียบกับสมบัติทางกายภาพ ได้แก่ สี ความขุ่น ความแข็งแรงเจล ค่าวอเตอร์แอกทिवิตี้ และค่าความเป็นกรด-ด่าง ดังแสดงในตารางที่ 4.10 โดยพบว่า เฮลตี้จากเจลาตินที่ได้มีสีเข้ม มีค่าความขุ่นน้อย และความแข็งแรงเจลด้อยกว่าเจลาตินทางการค้า ($P \leq 0.05$) ค่าวอเตอร์แอกทिवิตี้ มีค่าเท่ากับ 0.88 และค่าความเป็นกรด-ด่างเท่ากับ 5.52 ซึ่งผลิตภัณฑ์เฮลตี้จากเจลาตินที่สกัดได้มีสมบัติทางกายภาพด้อยกว่าผลิตภัณฑ์เฮลตี้จากเจลาตินทางการค้า เนื่องจากสมบัติทางกายภาพแปรผันตรงกับสมบัติทางกายภาพของเจลาตินผงที่สกัดได้ตามที่คาดการณ์ไว้ (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.10 สมบัติทางกายภาพของผลิตภัณฑ์เยลลี่จากเจลาตินที่ได้และเจลาตินทางการค้า

สมบัติ	ผลิตภัณฑ์เยลลี่จาก เจลาตินที่ได้	ผลิตภัณฑ์เยลลี่จาก เจลาตินทางการค้า
ความแข็งแรงเจล (กรัม) ลี	3231.31 ^b ± 164.30	6649.70 ^a ± 189.67
L*	44.52 ^b ± 0.36	55.06 ^a ± 0.10
a*	11.30 ^a ± 0.18	7.43 ^b ± 0.05
b*	42.18 ^a ± 0.48	40.60 ^b ± 0.33
ความขุ่น (%)	97.03 ^a ± 0.25	93.67 ^b ± 0.35
ค่าวอเตอร์แอกทิวิตี	0.88 ^{ns} ± 0.00	0.88 ^{ns} ± 0.00
ความเป็นกรด-ด่าง	5.52 ^a ± 0.02	4.32 ^b ± 0.01

หมายเหตุ: แสดงข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดลอง 3 ซ้ำ
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตามแนวนอน ตัวอักษรที่แตกต่างกันแสดงว่า ค่าเฉลี่ยแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)
^{ns}ค่าเฉลี่ยตามแนวนอนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$)

4.6.2 การทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัส

การทดสอบทางประสาทสัมผัส โดยประเมินความชอบของผู้ทดสอบทางประสาทสัมผัสต่อลักษณะด้านต่างๆ ของผลิตภัณฑ์เยลลี่รสส้มจากเจลาตินที่สกัดได้และเจลาตินทางการค้า ได้แก่ สี ความใส กลิ่น ความอ่อนนุ่ม ความเหนียว ความยืดหยุ่นและความชอบโดยรวม (ตารางที่ 4.11) ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัส พบว่า ผลิตภัณฑ์เยลลี่จากเจลาตินที่สกัดได้นั้นได้รับคะแนนมากกว่าเยลลี่จากเจลาตินทางการค้าในด้านสี ความใส ความอ่อนนุ่ม ความเหนียว ความยืดหยุ่น และความชอบโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) ซึ่งผลดังกล่าวน่าจะมีสาเหตุมาจากคุณสมบัติที่ความแข็งแรงเจลที่น้อยของเจลาตินที่สกัดได้ทำให้ผลิตภัณฑ์เยลลี่รสส้มที่ผลิตได้มีคุณลักษณะที่อ่อนนุ่มและยืดหยุ่นมากกว่า ในขณะที่ผลิตภัณฑ์เยลลี่จากเจลาตินทางการค้ามีความแข็งแรงของเจลมากทำให้ผู้บริโภครู้สึกว่าการเคี้ยวผลิตภัณฑ์ที่มีความเหนียวมากเกินไปซึ่งต้องใช้แรงกดในการทำให้ขาดมากขึ้นจึงทำให้คะแนนความชอบในทุกด้านต่ำกว่า อีกทั้งเมื่อนำเจลาตินที่สกัดได้มาผลิตเยลลี่รสส้มนั้นสีของน้ำผลไม้ไม่สามารถปิดบังสีของเจลาตินที่สกัดได้ ทำให้ผู้บริโภคไม่รู้สึกถึงความแตกต่างของสีอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในด้านกลิ่นของผลิตภัณฑ์นั้นผลิตภัณฑ์เยลลี่จากเจลาตินทางการค้า มีคะแนนที่มากกว่า ($P < 0.05$)

ตารางที่ 4.11 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์เฮลตี้จากเจลาตินที่สกัดได้เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์เฮลตี้จากเจลาตินทางการค้า

สมบัติ	ผลิตภัณฑ์เฮลตี้จาก เจลาตินที่สกัดได้	ผลิตภัณฑ์เฮลตี้จาก เจลาตินทางการค้า
สี	7.48 ^a ± 1.13	6.86 ^b ± 1.55
ความใส	7.24 ^a ± 1.10	6.28 ^b ± 1.83
กลิ่น	4.66 ^b ± 2.01	6.06 ^a ± 1.54
ความอ่อนนุ่ม	7.02 ^a ± 1.29	5.02 ^b ± 1.87
ความเหนียว	6.56 ^a ± 1.21	5.52 ^b ± 2.14
ความยืดหยุ่น	6.88 ^a ± 1.30	5.30 ^b ± 1.93
ความชอบโดยรวม	6.98 ^a ± 0.96	5.58 ^b ± 1.67

หมายเหตุ: แสดงข้อมูลในรูปค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดลอง 3 ซ้ำ
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตามแนวนอน ตัวอักษรที่แตกต่างกันแสดงว่า ค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$)